

Se strinjate

Cenzura v Evropi

Andy Wasley

V četrtek, 13. aprila, je novinarju Martinu Hagerju, ki živi v Frankfurtu ob Renu, malo pred sedmo uro zjutraj vdrlo skozi vrata pet vsiljivcev. Misleč, da gre za vlomilce, je skušal poklicati policijo in ugotovil, da vsiljivci so policija. Prišli so mu zaseč računalnike, zapiske, video kamero, tonske posnetke in pogodbe ter ga aretirat zaradi »gradiva, ki bi lahko spodbujalo k nemiro«.

Hager je posnel številne video dokumentarne oddaje, napisal več člankov, ki so Natovo bombardiranje na Balkanu postavili pod vprašaj, in spodbujal ljudi, naj z glasovanjem odločajo o sodelovanju Nemčije. Njegovi članki so spodbudili k neposrednim nasilnim protestom. Policija je bila drugačnega mnenja. Čeprav Hager še vedno čaka na uradne obtožbe, mu zaseženega gradiva niso vrnili, čas pa beži in z njim tudi roki za oddajo. Nasprotniki Natovega bombardiranja v Evropi so postali žrtev vedno močnejše težnje po javnem in prikritem nadzoru obveščanja.

Letošnje poročilo, *Prepovedano: prava slika današnjih medijev v Evropi*, ugotavlja, da postaja cenzura »iz političnih razlogov« razširjen problem po vsej Evropi. Govori »dobesedno o

stotinah« primerov cenzure, predvsem zaradi prikrivanja domnevno »za javnost neprimerne gradiva«. Čeprav so bili tarča napadov predvsem alternativni časopisi, tudi ostali, ki so izrazili svoje nasprotujoče mnenje o okoljevarstvenih, družbenih in političnih vprašanjih, niso ušli cenzuri.

Obtožba uredništva revije *Green Anarchist* (Zeleni anarhist) za »zarotniško spodbujanje h kriminalnemu uničevanju« v novembru leta 1997 (Indeks 1/98) je spet opozorila na politično cenzuro medijev in namignila, da se zelo verjetno bliža večji napad na alternativne časopise. V mesecih pred tem dogodkom in po njem so bili tarča številni evropski časopisi s podobno tematiko. Nekateri med njimi so bili celo ukinjeni. V začetku leta 1998 je bila napadena nizozemska revija za okolje, *Ravage* (Razdejanje). Člani uredništva so bili aretirani zaradi »domnevnega hujskanja k protipravnemu uničevanju«, večjo količino pisnega gradiva pa so zasegli. Uradnih obtožb ni bilo, a reviji *Ravage* kljub podpori nizozemskega novinarskega društva ni uspelo dobiti nazaj zaseženega gradiva.

Prvi napad na revijo *Ravage* je bil nekaj tednov po sestanku evropskih obveščevalskih agencij v Veliki Britaniji, kjer so govorili o prihodnosti Evropa, mednarodnega policijskega združenja, ki je bilo prvotno namenjeno zbiranju informacij o organiziranem

kriminalu v Evropi, ima pa tudi pooblastila za nadzorovanje prevratnih skupin, revij in časopisov. Nekaj dni po preiskavi redakcije revije *Ravage* v Amsterdamu so bili v Franciji aretirani novinarji, ki se ukvarjajo s problemi okolja. Aretirani so bili zaradi izdaje okrožnice in video dokumentarne oddaje o državnem načrtu za gradnjo cest. Zasegli so vse video posnetke, okrožnica pa je bila »zadržana« v tisku. Kot so povedali očitvidci, je bila pri aretaciji navzoča najmanj ena od uradnih oseb iz Nizozemske.

Teden dni kasneje so bili že petič napadeni novinarji, ki sodelujejo pri nemškem glasilu *Radikal*. Ukvarjajo se z vprašanji okolja in družbenih pravic. Svoje prispevke so bili prisiljeni objavljati na internetu, s čimer so se izognili vmešavanju v tisk. Navzoče novinarje so spraševali o mogočem sodelovanju z revijo *Ravage* in drugimi publikacijami, ki se ukvarjajo z vprašanji okolja. Nekaj mesecev pred tem dogodkom, v začetku leta 1997, je policija v civilu priprla in zaslišala aktiviste ter novinarje, ki so sodelovali pri protivililnem protestu v Veliki Britaniji. Spraševali so jih o izdaji časopisa, v katerem so namigovali, da so volitve odpovedane. Vseh dvajset tisoč izvodov njihovega časopisa – *Evading Standards* (Izogibanje standardom), besedna igra na priznani londonski časopis *Evening Standard* (Večerni standard) – je bilo zaseženih v tiskarni in uničenih. Eden od uradnikov je zaslišane opozoril, da so njihovi »kolegi po Evropi že za rešetkami«.

Dokazi res kažejo na organiziran, vseevropski napad na alternativni tisk,

vendar novinar Hugh Lawrence, ki raziskuje zlorabo svobode govora v Evropi, meni, da se dogodki bolj povezujejo z velikimi spremembami v Zahodni Evropi. »V vseh teh državah strmo narašča število nasprotujočih si mnenj in ljudi, ki so pripravljene takoj ukrepati ... Pretirano bi bilo domnevati, da obstaja nekakšen vse-mogočni evrocenzor; v vsaki državi se ukvarjajo z nevarnostmi na svoj način, čeprav si včasih 'sposodijo' metode sosednjih držav.«

Lawrence tudi trdi, da je množenje prepovedi nekaterih vrst poročanja povezano predvsem z določenimi vprašanji in ni vsesplošen napad na propagandne skupine. Posledica je vedno večje zastraševanje in nadlegovanje številnih večjih medijskih obveščevalnih ustanov. »Redno se vrstijo grožnje in izvaja cenzura v priznanih tiskovnih organizacijah, kjer se ukvarjajo s temami, ki po mnenju oblasti niso za objavo,« pravi Lawrence. V Nemčiji in na Finskem, na primer, so zagovornike televizijskih in radijskih oddaj o pravicah živali zaprli v zadnjem trenutku; novinarji na Poljskem, Norveškem, v Avstriji in Veliki Britaniji so imeli podobne težave (Indeks 5/98).

Skrajno desničarske publikacije so vzbudile zanimanje t. i. političnih cenzorjev. Številne evropske oblasti so v zadnjem obdobju poleg dolgoletne prepovedi tiska, posredovanja ali prodaje neonacističnega in antisemitskega gradiva povečale pritisk na vse medije, ki so izražali mnenje o teh vprašanjih: več kot 26 novinarjev in medijskih hiš je zašlo v težave, ker so dali prostor neonacističnim skupinam. Vzrok je mogoče iskati v strahu pred

rasističnim nasiljem, ki je povezano s pritokom vedno večjega števila beguncev v Evropo. V Nemčiji so v zadnjem času na primer vdrl v prostore družbe *True World*, ki objavlja novice na internetu. Zasegli so jim raziskovalno gradivo in pripravili člane uredništva, ker so dovolili predstavniku neonacistov, da se je udeležil pogovora na medmrežju. Čeprav člani *True Worlda* niso bili kazensko obtoženi, so bili prisiljeni skoraj za tri tedne ustaviti delo.

Strokovne organizacije, kot je na primer Državno novinarsko združenje (National Union of Journalists) v Veliki Britaniji, v primerih, ko je meja

med »novinarji« in »aktivisti« zamegljena, velikokrat dvignejo roke. Za Paula O'Connorja iz skupine za video obveščanje *Undercurrents* je zadeva veliko jasnejša. »Zelo pogosto lahko novinarji ustrezno pišejo o dogodku le tako, da se postavijo na bojno črto. Ko pišeš o pouličnih demonstracijah, moraš biti na kraju dogajanja. Če s tem po mnenju policije kršiš zakon in te aretirajo, so uradne organizacije še vedno dolžne ščititi posameznika. Če poročáš izza žičnate ograje kilometer stran od dogodka s tem preprosto ustrežeš lastnikom medijskih hiš.«

Prevedla Nina Zabukovec

